

Фирме повезане са Слободаном Тешићем извозе оружје у Сједињене Америчке Државе, иако су он и његови сарадници под санкцијама САД од 2017. године, показује истраживање БИРН-а.

Компаније повезане са Тешићем извозиле су оружје за шест америчких фирми, укључујући и једну која сарађује са Пентагоном, упркос томе што је Тешић на црној листи америчких власти због подмићивања и кршења ембарга на оружје.

Истраживање БИРН-а показује како је Тешић (63) „заобилазио“ санкције САД преко две београдске фирме, Валир д.о.о. и Зенитпром д.о.о., чији су приходи достигли десетине милиона евра откако су 2019. године америчке санкције проширене на већу групу људи, који су означени као Тешићеве сарадници.

Од 2020. године, Валир и Зенитпром су заједно извезле више од 926 тона оружја у САД.

Једна пошиљка Зенитпрома, у априлу ове године, отишла је у Global Military Products Inc, део Global Ordnance, која снабдева оружјем и муницијом америчко Министарство одбране и његове савезнике, посебно у Украјини и Сирији.

Пентагон није одговорио на упите БИРН-а поводом информација о Тешићевом извозу на америчко тржиште. Амбасада САД у Србији је саопштила следеће: „Иако не можемо јавно да коментаришемо конкретне случајеве, америчка влада озбиљно схвата све наводе о материјалној подршци санкционисаним субјектима.“

Марк Моралес, власник Глобал Орднанце, каже за БИРН да није упознат са тим да је Зенитпром повезан са Тешићем, рекавши да се то није појавило у проверама које је његова компанија извршила пре почетка пословне сарадње.

„Компанија се не налази ни на једној листи ОФАЦ-а (Канцеларије за контролу иностране имовине) и везе које наводите нам нису познате нити су наведене у било каквим формалним документима достављеним Глобал Орднанце-у“, рекао је он за БИРН.

О Тешићу Моралес каже следеће: „Колико знам, нико из моје компаније га никада није срео и Глобал Орднанце дефинитивно не послује са њим. И да појасним, ни ја га никада нисам срео“, рекао је Моралес за БИРН.

БИРН је идентификовао 13 испорука оружја које су ишле преко Зенитпрома за четири америчке компаније од 14. новембра 2020. године. Укупна тежина ових испорука је била 698 тона. Сву муницију је произвела фабрика Први Партизан из Ужица.

Последња пошиљка је послата 19. априла ове године компанији Глобал Милитару Продактс (ГМП), продужници Глобал Орднанце, регистрованој на Флориди.

У фебруару је америчка компанија ГМП објавила да је добила петогодишњи уговор вредан 750 милиона долара за испоруку „специјалне муниције и система оружја“ америчкој влади и њеним савезницима.

У одговору на питања БИРН-а која се односе на сарадњу са српским трговцима оружјем, Моралес је истакао да је оружје које је његова компанија купила од Зенитпрома било за комерцијално тржиште САД.

Моралес је у прошлости и сам био у сукобу са законом – 2010. године нашао се на листи 22 трговаца наоружањем који су у САД били оптужени за покушај подмићивања министра у Габону, како би им обезбедио уговоре за извоз оружја у вредности од 15 милиона долара.

Акцију је спроводио ФБИ, али су оптужбе одбачене 2012. године након што порота није успела да донесе пресуду за седморицу оптужених, међу којима је био и Моралес.

Моралес се вратио у посао, основао Глобал Орднанце 2013. године и постао један од најважнијих играча у снабдевању Пентагона за наоружавање сиријских побуњеника, који су се у то време борили против Исламске државе у Ираку и Сирији. Тада је оружје углавном набављано од државних произвођача са Балкана и источне Европе.

Везе Зенитпрома и Валира са Тешићем

Зенитпром је основан 7. маја 2018. године на адреси Дипломатска колинија 14 у Београду, само годину дана након што је Тешић први пут био на мети америчких санкција. Власник и директор Зенитпрома је Горан Тукић, бивши функционер државне увозно-извозне фирме Југоимпорт СДПР.

Међутим, неколико извора БИРН-а је потврдило да компанију Зенитпром заправо контролише Тешић.

“Тукић се представљао као Тешићев сарадник и нудио је сарадњу једном мом пријатељу који се бави трговином оружја, а у име Слободана Тешића. Посредно су и мени нудили сарадњу”, каже за БИРН извор са дугогодишњим искуством у индустрији оружја, али који је хтео да остане анониман.

Тешић није одговорио на упите БИРН-а да коментарише наша сазнања о његовим везама са Валиром и Зенитпромом.

У марту ове године Зенитпром је променио адресу и преселио се у Херцеговачку 16, у оквиру новог комплекса зграда у Београду на води. Три месеца касније, на бившој адреси Зенитпрома, регистрована је организација под називом Фондација Хумана срца. Фондацију воде Тешићева супруга Живана, његова ћерка Јелена Петровић и њен супруг Небојша Петровић.

Небојша Петровић је брат Жарка Петровића, директора фирме Аранекс, који је од децембра 2019. под санкцијама САД управо због повезаности са Тешићем.

Још једна Тешићева ћерка, Данијела Васиљевић, која је својевремено радила у Министарству спољних послова, има фирму Емар, која је регистрована на истој адреси. Она управља и Фондацијом Хумана срца.

КРИК је писао и да је Тешићева ћерка Данијела била на листи СНС-а на парламентарним изборима 2012. године, након чега се запослила у Министарству спољних послова.

Поред тога, Зенитпром и Валир такође заступа иста адвокатска канцеларија као и Тешића – адвокатска канцеларија Ачански. Адвокат Вера Ачански најмање 15 година заступа Тешићеве компаније, сараднике и чланове породице. Од тих компанија чак пет је под америчким санкцијама – Партизан Тецх, Тецхноглобал Системс, Велком траде, Фалзон Стратегиц Солутионс и Вецтура Транс.

Зенитпром је у свом почетку имао јако скромне приходе – 2019, годину дана од оснивања, укупно 175,000 евра. Међутим, већ 2020. године, након што су САД прошириле санкције Тешићу и његовим сарадницима, Зенитпром је остварио приход од 5,5 милиона евра, а затим и 34,5 милиона у 2021. години.

Представници Зенитпрома нису били доступни за одговоре на питања БИРН-а.

Компанија Валир доо је широј јавности постала позната након што се 17. јула теретни авион Антонов Ан-12 срушио у Грчкој носећи српско оружје за Бангладеш.

Ова фирма је регистрована само две недеље након што су САД прошириле санкције Тешићу и његовим сарадницима.

Као оснивач и директор компаније наведен је Стефан Чупковић, који је исте године постао и заступник представништва компаније Елванте Лимитед у Београду. Седиште компаније Елванте Лимитед је на Кипру, а њен директор је био Горан Андрић, један од најближих сарадника Слободана Тешића, и директор у неколико компанија повезаних са њим. Од децембра 2019. и он се налази под санкцијама америчке администрације.

Још једна компанија чији је заступник Стефан Чупковић, а која се доводи у индиректну везу са Слободаном Тешићем, јесте Лусор доо. Ова компанија основана је 23. септембра 2020. а седиште је на истој адреси као и седиште представништва компаније Елванте Лимитед, у Дипломатској колонији број 2.

Власник компаније Лусор је још један значајан сарадник Слободана Тешића – јеменски држављанин са српским пасошем Калед Хамед. Српски председник Александар Вучић, док је био премијер, Каледу Хамеду доделио је држављанство 2016. године прескачући редовну процедуру и позивајући се на „национални интерес“, објавио је КРИК.

Од 17. маја ове године седиште компаније Валир налази се у приватном стану у Херцеговачкој улици 14А, у Београду на води. Досадашњи правни заступници Валира, и подносиоци захтева у АПР-у, били су Сања Капетина, која је претходно представљала

више фирми под контролом Слободана Тешића, као и Вера Диковић, пуномоћница Тешићеве ћерке Данијеле у фирми Емар.

Ова тек основана компанија појавила се на тржиштима која традиционално већ дуги низ година заступа највећа државна компанија Југоимпорт СДПР. Валир доо највише извози у Азербејџан, Саудијску Арабију, и у САД.

Компанија Валир је у до сада пет евидентираних испорука у САД, у пословним аранжманима са две компаније – Немо Армс и Ерие Орднанце Депот – извезла укупно 17.520.000 комада муниције. Као и случају извоза Зенитпрома, сву муницију произвео је Први Партизан из Ужица.

Представник Валира, који није желео да се представи новинару БИРН-а, рекао је да су тврдње о везама са Тешићем “измишљотине”, а о томе како је фирма доспела на америчко тржиште, није желео да говори.

“Не бих коментарисао те непроверене информације. О тим измишљотинама и причама немам више ништа да кажем”, рекао је кратко за БИРН.

Тешић под санкцијама САД, а раније и УН

БИРН подсећа да је Тешић скро целу деценију био предмет санкција Уједињених нација због кршења ембарга УН за извоз оружја Либерии. Затим му је и Министарство финансија САД 2017. године увело санкције, описујући Тешића као једног од „највећих дилера оружја и муниције на Балкану“ који је подмићивао бројне светске званичнике да би обезбедио уговоре о извору оружја.

САД су 2019. године прошириле мере на још 11 компанија и девет појединаца, које је Тешић користио као посреднике да би заобишао санкције. Неке од тих фирми, и поред санкција, настављају да сарађују са надлежнима у Србији. Ове фирме купују оружје од државних произвођача, често по повлашћеним ценама, а потом то оружје по вишеструко вишим ценама продају широм света, подсећа БИРН.

Србија је јачање извоза оружја поставила као један од својих стратешких приоритета, а Тешићу је 2014. године Министарство спољних послова Србије дало дипломатски пасош, годину дана након што су му УН укинуле забрану путовања.

(БИРН)